

Česko-lužický věstník

číslo 4 / duben 2018

ročník XXVIII

Měrcin Wjenk

Mój jazyk we wašich rukach

mrěc će widzach
ležeše přede mnu
na łožo putana
z hadzicami natykana
na mašiny wjazana

sykawa płuca tołkaše
pohonjak wutrobu ćěrješe
drohi pjenjez će žiwješe

ty mrěješe
ale mrěc či njedachu
lěkowachu podarmo
mozy hižo nochcychu
jazyk wjazny

Můj jazyk ve vašich rukou

ztrácel ses před očima
ležel jsi přede mnou
upoután na lůžko
probodán trubičkami
napojen na přístroje

hustilka plnila plíce
poháněč tepal do srdce
tučný peníz tě živil

umíral jsi
zemřít ti ale nedali
zbytečně tě trápili
mozek už odmítal léčbu

Geolog Měrcin Wjenk (1987) patří mezi mladé kritické autory. Překlady jeho publicistických příspěvků znáte i z Česko-lužického věstníku. Z rukopisu přeložil Radek Čermák

Velikonoční procesí ve Swinjarnji, foto Edvard Papcun

Z DOMOVA

► **Malostranskou besedu v sobotu 3. března rozezněly lužickosrbské písně.** Na letošní jednání valné hromady SPL navázal bohatý kulturní program, připomínající 111. výročí založení společnosti, který uzavřel energií nabitý koncert tří kapel v Malostranské besedě. Pro místo lužickosrbské kultury ve veřejném prostoru je docela příznačné, že vystoupení úspěšné hornolužickosrbské chlapecké skupiny *Jankahanka*, jež se sice opírá i o folklórní kořeny, ale hraje především hudbu laděnou rockově s prvky folkrocku, funky a jazzu (částečně na základě vlastní tvorby), bylo spojeno s vystoupením dvou uskupení věnujících se spíše lidové, folklórní hudbě. *Lidová muzika z Chrástu* z Plzeňska s obsazením smyčcových a dechových nástrojů včetně českých dud již tradičně představuje repertoár obohacený o nejznámější lužickosrbské lidovky, cimbálová kapela *Muzička* zase výstižně postavila vedle sebe lužickosrbské a moravské písně (zejména z Uherskohradištska a moravsko-slovenského pomezí), působící mnohdy živěji než písně, které známe z diskografie lužické. Koncert přirozeně vyvrcholil vystoupením *Jankahanky*, které přineslo na pódium zase trochu jiný žánr včetně dynamického rocku. *Jankahanka* se přitom mimo Lužici zatím neprezentovala tak často. Závěrem potom strhli publikum písní *Palenc*, která je sice původně německý šlágr, nicméně nemůže chybět při žádné sorabofilské hudební produkci. Hudebníci všech tří kapel pak již mimo podium společně hráli pro volnou zábavu v sále české, moravské i lužickosrbské písně a do zpěvu se zapojili i diváci. Škoda jen, že skvěle připravená a opravdu kvalitní akce nenaplnila nevelký koncertní sál.

Jan Zdichynec

► **V úterý 20. března 2018 proběhl v Lužickém semináři křest nového knižního počínu Jana Chodějovského *Paříž 1919: Mírová konference očima poradců československé a polské delegace*.** SPL jej zařadila jako první ze série akcí věnovaných (z různých úhlů pohledu) stoletému výročí vzniku Československa, které mj. otevírá i otázky kolem nenaplněných tužeb po lužickosrbské státnosti. Chodějovský připravil do tisku dosud nevydaný deník sorabisty Adolfa Černého z jeho působení na mírové konferenci ve Versailles. Deník zachycuje především atmosféru mírové konference a její každodenní dění. Často velmi živou výpověď doplňuje i osobní korespondence Černého kolegů ze strany české (Václav Vilém Štech) i polské (Kazimierz Ignacy Nitsch). Významně obohacuje poznání o diplomatických jednáních, známých dosud především z memoárů či oficiální korespondence. Československou delegaci v Paříži vedli dva politici (Edvard Beneš a Karel Kramář) doprovázení několi-

ka sekretáři, ale většinu jejích členů, stejně jako v případě ostatních delegací, tvořili odborní poradci z řad univerzitních a středoškolských profesorů, vojáků ap. Tito poradci se neúčastnili přímo samotných jednání, ale z pozadí udržovali svým působením v chodu mechanismus celé konference. Jen někteří z nich přitom zanechali svědectví v podobě deníků, pamětí či dopisů. Zápisky známého sorabisty patří k těm nejrozsáhlejší; zachycují téměř souvisle události od 6. ledna, kdy se delegace zvláštním vlakem vypravila z Prahy, až do 12. září 1919, kdy se konal oficiální večer na rozloučenou před odjezdem z Paříže. Černý si poznamenával i osobní dojmy a podrobně sledoval, jak se (ne)vyvíjí osud lužickosrbské otázky na konferenci. Hojně navštívenou prezentaci uzavřela živá diskuse.

Jan Zdichynec

Z HORNÍ LUŽICE

► (Rz 2018/2) **K nejzajímavějším článkům letošního únorového Rozhledu patří pojednání Měrcina Brycky o historickém vývoji Lužice a střední Evropy v době Janka Šajatoviće – „Krabata“.** Číslo dále přináší interview s Benediktem Dyrlichem nebo dokončení článku Měrka Šoľty, který kriticky hodnotí podíl Jana Arnošta Smolera na známé edici *Pěsnički hórnych a delnych Lužiskich Serbow*; autor upozorňuje, že Smoler nebyl folklorista, nýbrž především politik a novinář, takže jeho cílem nebylo autenticky dokumentovat lužickosrbský folklor, nýbrž sestavit podklad pro formování moderní lužickosrbské identity. Tím je třeba vysvětlit způsob spolupráce s L. Hauptem, výběr obsahu, nepřesnosti v údajích, úpravy textů atd.

► (Rz 2018/2) **Seriál etablované památkářky Trudly Malinkowé o lužickosrbských pomnicích, který vychází na pokračování v evangelickém měsíčníku *Pomhaj Bóh*, doplňuje v Rozhledu pohled na kulturu paměti poněkud jiného druhu: článek *Paměť začarovaná do kamene – Několik myšlenek o pamětních místech v Lužici od polské badatelky Marleny Nowakové*.** Ta se pozastavuje nad připomínkami vsí zničených těžbou uhlí, jejichž prvky se pečlivě vyhýbají informacím o historii místa a tím i jeho lužickosrbského osídlení. Úmyslná či bezděčná ahistoričnost těchto spíše náhrobků vsí než pomníků totiž vážnému vzpomínání a poznávání ve skutečnosti prakticky brání.

► (Rz 2018/2) **Satirická parabola Edwarda Wornara *Kak so matematika rewitalizowaše* v rubrice „Rozblad“ samozřejmě není o matematice.** Každý pochopí, o co v ní jde, i bez pěkného autorova rýpance o revitalizaci lužické srbštiny, která prý před lety proběhla

tak úspěšně, že se dnes všude mluví lužickosrbsky a němčina se považuje za jazyk hrubý a nedokonalý.

► (KP 25. 2.) **Andreas Varnhorn poskytl KP rozhovor v souvislosti se svou výstavou *Domizna/Heimat*,** která od 21. února probíhá v informačním středisku a na schoďišti budyšínského Lužickosrbského domu. Fotograf představuje černobílé, především portrétní snímky lidí z prostředí katolické srbské Lužice z roku 1992 a barevné snímky těchž osob pořízené o pětadvacet let později. Fotograf Varnhorn, původem z Brém, žije v okolí Frankfurtu nad Mohanem a vypráví o tom, jak se poprvé dozvěděl o problematice Lužických Srbů. Výstava byla představena i ve Frankfurtu.

► (KP 25. 2.) **KP připomněl stoleté výročí úmrtí Jurije Wingera, faráře v Lubiji,** známého především jako spisovatele, autora krátkých povídek a zpráv z cest. Winger měl úzké vazby k lužickosrbským i českým kněžím a deset let působil jako redaktor časopisu *Krajan*. Naučil se lužickosrbsky a řadu článků vydal i v KP.

► (Rz 2018/3) **Téma březnového čísla Rozhledu tvořily dějiny, jazyk a kultura Ladínů z Jižních Tyrol (pohoří Dolomity).** Šéfredaktorka Sara Miček hovořila s ladinským hudebním triem *Ganes* (Vodní ženky): Elisabeth, Marlene a Maria hrají pop inspirovaný ladinskou lidovou hudbou a nové album „*An cunta che...*“ (tj. Vypráví se, že...) vychází z ladinských pověstí. Navazující článek Ulrike Kindlové *Mytiska krajina Ladinska* představuje ladinské etnikum, jeho boj o uchování vlastní řeči a identity. Ladinský folklor je odlišný od folkloru německých Tyrol a stal se předmětem zájmu sběratelů již v 19. století. Mytologický okruh příběhů o horském království Fanů, zřejmě součást rétorománské spíše kosmologické než historické tradice, zpracoval rakouský literát K. F. Wolff počátkem 20. století do poněkud nepatřičné podoby blízké středověkým německým eposům.

► (Rz 2018/3) **V archivu Muzea lužickosrbského kulturního dědictví v texaském Serbině se našel list s ozdobně psaným svatebním požehnáním z roku 1866.** Referuje o tom Trudla Malinkowa. Podařilo se spojit jej s lidskými osudy: tehdy se oženil Jan Teinert s Hanou Kurjec, oba pocházeli ze selských rodin staroluterské obce vedené Janem Kilianem, které připluly do Ameriky na lodi Ben Nevis roku 1854, a list byl vložen do Lutherovy *Domáci postily*, kterou své dceři daroval Michal Kurjo jako památku na její zemřelou matku. Snad měl být při svatební slavnosti, v nových poměrech jistě chudší, než by byla doma, připevněn na dveře světnice. Tvůrce je neznámý, zajímavé však je, že zatímco rostlinné ornamenty jsou tradiční lužickosrbské, písmo patří k tehdy na americkém Západě módnímu „Wood Type“ – ukazuje to, že zejména mladší Srbo-

vé ze Serbina nezůstávali uzavření většinové kultury nové vlasti, uchovávali si však zároveň domácí tradice, jazyk a zbožnost.

➤ (Rz 2018/3) **V rozhovoru s Róžou Domašcynou představuje Měrcin Wjeńk sbírku přebásnění středověké milostné lyriky minnesängrů do moderní němčiny**, na níž se autorka podílela s desítkami dalších překladatelů.

➤ **Před Velikonocemi, 17. března se v Budyšině uskutečnila každoroční valná hromada Matice lužickosrbské**. Matice má nyní 106 členů, z toho dvanáct zahraničních. Přivítán byl nový člen Ondřej Šrámek z Prahy.

Na počátku byly vzpomenuy loni zemřelé sorabistické osobnosti Zbigniew Gajewski (1926–2017) a Siegmund Musiat (1930–2017). Po rozpravě o organizačních záležitostech spolku následovala zpráva o činnosti jednotlivých sekcí: v posledním roce například pokračovaly přednášky matiční akademie, byl obnoven hrob Bogumiła Śwjely. Stejně jako v minulých letech členové Matice apelovali na to, aby v Lužickosrbském domě zůstal prostor pro kulturu v podobě SKI (Lužickosrbské informační služby). Jinak by po zániku Lužickosrbské kavárny v domě zbyly už jen kanceláře. Padl také námět na zřízení malého muzea v nevyužívaných prostorách bývalého druhého stupně Školy Čišinského v Pančičích-Kukowě. Většina dalších akcí se konala ve spolupráci s jinými spolky.

To všechno byly formality, sledované kauzy jsou dlouhodobé a hlavní práce na tématech se odehrává v sekcích. O to zajímavější jsou vždy přednášky, které často přinášejí nové poznatky ze sorabistického oboru a pro mne osobně je to hlavní důvod, proč na valnou hromadu jezdit. Ještě podnětější bývá diskuse, protože se mluví otevřeně o tématech tabuizovaných a hlavně nepsaných. Loni se například odehrávala mimořádná diskuse o postnacismu v Dolní Lužici, o důvodech, proč rodiče i po konci války nechtěli předávat svoji mateřtinu vlastním dětem. Tentokrát to byla jedna přednáška českého autora, jedna dolnosrbského.

Petr Kaleta se ve své spíše faktograficky laděné přednášce o lužickosrbských poslancích v lidové sněmovně NDR pokusil shrnout svou monografii *Lužičtí Srbové v lidové sněmovně. Nástin politického života v srbské Lužici v době NDR*. Přednášku doplnila vystoupení lužickosrbských pamětníků v diskusi. Poslanec vybírala vládnoucí socialistická strana SED a v žádném hlasování nebylo možné projevit „lužickosrbské“ (ani jakékoliv záporné) stanovisko. Naopak poslanci byli součástí oficiální informační mašinerie tajné policie Stasi. Až na doplňující dotaz jsem se od Jana Malinka dozvěděl, jakou roli vlastně poslanec v režimu NDR měl. Osvětlil jeho úlohu jako nositele „symbolického kapitálu“, který mohl v politickém (i jiném) poli symbolickou moc využívat jako „broker“ (vyjed-

nač) v sociálních sítích Lužických Srbů. Mikławš Krawc podotkl, že by bylo vhodné zohlednit i opoziční názory na působení poslanců a také se dotazoval na úlohu lužické srbštiny ve sněmovně. Oficiální dvojjazyčnost státu se zde nijak neprojevil.

Druhou přednášku pronesl předseda dolnolužickosrbské sekce Pětš Šurman vyprávěním o jejích novodobých dějinách, které spoluvytvářel. Vlastně rekapituloval zčásti i výsledky vlastní práce, ale snažil se zachovat si odstup. Bylo to vidět i na množství promítaných fotografií. I když se větší část týkala popřevratové historie, z diskuse vyšel pozoruhodný obraz dvou pendantů, protikladných postav meziválečného dění: Zatímco Mina Witkojc jako nejvýznamnější novinářka své doby i po nástupu nacismu psala pod pseudonymem a udržovala kontakty s dalšími dolnolužickosrbskými osobnostmi, nadějný mladý farář Herbert Cerna, který byl mimo jiné zakladatelem lužickosrbského filmu (spolu s Vladimírem Zmeškalem), se přiklonil k nacismu a odmítal kázat lužickosrbsky i po druhé světové válce.

Radek Čermák

Česká delegace SPL – zleva Petr Kaleta, Radek Čermák, Tereza Hromádková, Ondřej Šrámek, foto Zdeněk Blažek

➤ (SN 20. 3.) **Poblíž lužickosrbské vsi Trjebina u Slepého existovala vesnice už v době bronzové (přibližně od 1400 do 1000 př. Kr.)**. Ukázaly to výsledky výzkumů archeologů v předpolí wochozského povrchového dolu, které byly veřejnosti představeny v sobotu 17. března. Na území Svobodného státu Sasko bylo tak dobře dochované sídliště z té doby v úplnosti prozkoumáno poprvé, uvedl Wolfgang Ender, vedoucí oddělení pro severozápadní Sasko v Zemském úřadě pro archeologii (*Gebietsreferat für Nordwestsachsen, Landesamt für Archäologie*). Podrobnosti přineseme v některém z příštích čísel ČLV.

➤ (SN 23. 3.) **K nedožitým 80. narozeninám Kita Lorence zorganizovalo ve čtvrtek 22. března několik lužickosrbských institucí vzpomínkovou akci**. Lužickosrbský ústav a katedra slavistiky Technické univerzity v Drážďanech uspořádaly v sále budyšínského Lužickosrbského muzea vědecké sympozium „Kito Lorenc – basnik a literaturawědnik“. Potom následoval v Divadle na hradě literárně-hudební pořad nazvaný „We nas jako truna...“ (V nás jako stru-

na...), komponovaný jako pocta básníkovi a realizovaný ve spolupráci Lužickosrbského lidového uměleckého souboru, Německo-lužickosrbského národního divadla a Saské akademie umění. Autoři pořadu využili úryvky z Lorencových básní a prózy. Také studie France Šena v Rz 2018/3 se zabývala postavením Kita Lorence v rámci německé básnické tradice.

➤ (SN 28. 3.) **Dne 29. března byla na internetu zpřístupněna nová online učebnice Jazykového střediska WITAJ „Serbsce DIGITALNJE krok po kroku wuknýc – prawopis a gramatiku“**. Projektový tým Witaj s partnery na učebnici pracoval více než dva roky. Zaměřena je zvláště na hornolužické žáky páté a šesté třídy, ale je k dispozici i dospělým rodilým mluvčím a lidem mimo Lužici, kteří se chtějí naučit lužickosrbsky. V příštích letech bude následovat digitální učebnice dolnolužické srbštiny.

➤ (NC 28. 3.) **Ve Slepém byly vystaveny kraslice z celého světa**. Výstavu připravila Maritta Perseneckerowa, která pracuje v okresním muzeu v Grimmě. Perseneckerowa sbírá velikonoční předměty z celého světa, nejvíce jich získala při cestách po Polsku, Rumunsku a Pobaltí. Vedle křesťanských tradic se zabývá také lidovým uměním Afriky a Jižní Ameriky.

➤ **Před kostelem plným lidí se 3. dubna v Róžantu konala každoroční děkovná bohoslužba po zdárném průběhu křížáckých jízd**. Hlavním celebrantem byl farář budyšínského děkanství Wito Šćapan, v závěru „křížáckům“ poděkoval drážďansko-míšeňský biskup Heinrich Timmerevers. Protože byl kostel plný mužů, bohoslužba se od jiných lišila svátečním zpěvem sboru silných mužských hlasů. Bohoslužbu přenášel i lužickosrbský rozhlas.

red

Z DOLNÍ LUŽICE

➤ (SN 2. 3.) **20. výročí založení modelového projektu WITAJ přivedlo ve čtvrtek 1. března mnoho zájemců na slavnost do Chotěbuzského městského domu**. Oslavy pořádal Lužickosrbský školský spolek v čele s Ludmilou Budarjowou, který zajišťuje provoz tří lužickosrbských školek a čtyř školek Witaj. Zúčastnil se také předseda Domowiny Dawid Statnik. Projekt na podporu hornolužickosrbského a především pro zachování dolnolužickosrbského jazyka byl zahájen v mateřské škole „Mato Rizo“ v Żyłowě a stále je velmi populární. Rozhovor s L. Budarjowou přinesl také KP (4. 3.).

➤ (KP 18. 3.) **Zahájeny byly oslavy 750. let, jež uplynuly od založení cisterciáckého kláštera v dolnolužické Nové Calí (Neuzelle)**, označovaného někdy jako „nejsevernější perla jihoněmeckého a českého baroka“. Zakládací listinu pro klášter vydal 12. října

1268 wettinský markrabě Jindřich Jasný. První konvent přišel z míšeňské Altzelly, která byla mateřským klášteřem též pro hornolužické cisterciáčky. Klášter byl sekularizován roku 1817, v současnosti v něm žijí čtyři cisterciáci z rakouského Heiligenkreuzu a v září tohoto roku by měl být obnoven jako klášterní komunita podle kanonického práva.

► (NC 21. 3.) **V Depsku otevřeli obecní knihovnu.** Vznikla v budově bývalé školy a její součástí je i studovna. Bude otevřena dva dny v měsíci a čtenáři si zde mohou knihy zdarma půjčovat nebo studovat ve studovně. V knihovně jsou k dispozici knihy v němčině i lužické srbštině.

ZE SASKA

► (NC 7. 3.) **Nový saský ministerský předseda Michael Kretschmer (CDU) se postaral o rozruch.** Podle jeho slov „Lužičtí Srbové patří ke svému (německému) domovu. Jsou to Němci a Sasové a mají svoji kulturu. Jsme rádi, že v Německu máme takovouto menšinu.“ Tato slova mnoha Lužickým Srbům připomínají staré časy, kdy byli považováni za Němce mluvící lužickosrbsky. Osobnosti veřejného života proto diskutovaly, zda pojmy „Němci“ a „Sasové“ vykládat jako příslušnost k etniku, nebo zda jde o označení občanů Německa a Saska. Aby se utlumily vášně a vyjasnilo nedorozumění, adresovalo předsednictvo Domowiny saskému premiérovi dopis.

► (SN 19. 3.) **Lužickosrbská knižní produkce byla prezentována i na letošním lipském knižním veletrhu,** který se konal od 15. do 18. března. Navštívilo jej přibližně 271 tisíc lidí. Veletrh představil v pěti halách téměř všechny obory tiskových médií. O lužickosrbský podíl se postaralo především Lidové nakladatelství Domowina. Ze své knihy, historického románu *Sudička*, který vydalo nakladatelství Salomo, četl Dieter Kalka a Benedikt Dyrlich přednesl pasáže ze svého díla *Grüne Hasen dampfen ab* (Zelení zajíčci se vypaří, ls. Zlět zelených wuchačkow).

Ze Serbských Nowin podává Alena Pawlikec, z Nowého Casniku Josef Blažek, z Rozhledu Zuzana Bláhová-Sklenářová, z Katolskeho Posoła Jan Zdichynec

TÉMA

Lužickosrbské pomníky v Česku a na Slovensku (1. díl)¹

Trudla Malinkowa

Staletí trvající vztah mezi Lužici a sousedními českými zeměmi a Slovenskem zanechal v kulturních dějinách těchto zemí své stopy. O nich vypovídají mimo jiné některé pomníky, které byly zřízeny, aby upozornily na významné lužickosrbské osobnosti, spolky nebo instituce, jež zde působily. Jak je známo, v Česku se nachází sedm takových lužickosrbských pomníků – pamětní deska a hrob v Praze, pamětní deska v Neveklově a také pamětní deska a hrob ve Varnsdorfu; na Slovensku nalezneme pamětní desku v Košicích. Pět desek připomíná osobnosti, jedna spolek a jedna instituci; dva lužickosrbské hroby jsou upraveny jako pomník. Všechny tyto kamenné nebo kovové památky vznikly v nedávné minulosti, po druhé světové válce. Svědčí to o tom, že společné kulturní dědictví je stále ještě živé a vážené.

Následující řádky představí slovem i obrazem stručně všechny tyto památky na území České republiky i Slovenska. Uvádějí informace vždy k pomníku samému, ale i k osobnosti, spolku nebo instituci, k níž se vztahuje. Uvedené zdroje poskytují zájemcům možnost se dále informovat.

Pamětní deska Lužického semináře a spolku Serbowka v Praze

Na budově Lužického semináře, U Lužického semináře 13

Lužický seminář založili v roce 1728 bratři Jurij Józef a Měrćin Norbert Šimonovi z Čemjerc. Tím získalo děkanství sv. Petra v Budyšině konvikt – tj. bytovací zařízení pro chlapce z lužickosrbských katolických farností studující v Praze. Zpočátku byli všichni chovanci Lužičtí Srbové, roku 1784 se přidali také Němci z Horní Lužice a po roce 1827 mládež ze saské katolické diaspory. Studenti navštěvovali německé Malostranské gymnázium a poté studovali teologii na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Pro lepší vzdělávání v mateřštině založilo roku 1846 na popud budyšínského děkanství šest seminariů spolek Serbowku, který mj. navázal na tradici dřívějších schůzek s českým obrozencem Václavem Hankou. Z tamní domácí knihovny se postupně vyvinula dnešní Hórnikova lužickosrbská knihovna, která je nejobsáhlejší sbírkou sorabistické literatury mimo území Lužice. Po obnovení míšeňského biskupství se sídlem v Drážďanech (1921) biskup Christian Schreiber seminář roku 1922 uzavřel a budovu prodal. V letech 1946–1955 byla budova opět využívána jako internát pro Lužické Srby v Praze.

¹ Článek volně navazuje na seriál téže autorky o pomnících v evangelické části srbské Lužice, který vychází v časopise *Pomhaj Boh*.

Pamětní deska spolku Serbowka z roku 1968 a Lužického semináře z roku 2009 na budově Lužického semináře v Praze, foto Jürgen Mačij

Význam domu pro lužickosrbskou kulturní historii připomínají u vchodu umístěné pamětní desky z červené švédské žuly, do nichž je vyryt a barevně zvýrazněn nápis v lužické srbštině a češtině.

Horní, menší deska upomíná na Serbowku:

„V TOMTO DOMĚ ZALOŽILI R. 1846 LUŽICKOSRBŠTÍ STUDENTI ,SERBOWKU‘ PRVNÍ SLOVANSKÝ STU- DENTSKÝ SPOLEK V PRAZE VÝZNAMNÝ PRO KULTURNÍ ROZVOJ LUŽICKÝCH SRBŮ.	W TUTYM DOMJE ZAŁOŽICHU L. 1846 SERBSCY STUDENČA ,SERBOWKU‘ PRĚNJE SŁOWJANSKE STUDENTSKIE TOWARSTWO W PRAZE WUZNAMNE ZA KULTURNE WUWICE / SERBOW.“

Dolní, větší deska vysvětluje význam budovy:

„LUŽICKÝ SEMINÁŘ POSTAVEN V ROCE 1728 NA- DACÍ LUŽICKOSRBSKÝCH DUCHOVNÍCH MĚRČINA A JURIJE ŠIMONOVÝCH JAKO KOLEJ PRO HORNO- LUŽICKÉ KATOLICKÉ STU- DENTY. ZE SEMINÁŘE VYŠLA ŘADA OSOBNOSTÍ NÁROD- NÍHO OBROZENÍ LUŽICE: J. P. JORDAN, M. HÓRNIK, J. BART-ČIŠINSKI AJ. VYU- ČOVALI ZDE MIMO JINÉ K. J. ERBEN, J. DOBROVSKÝ. R. 1922 BYL SEMINÁŘ MÍŠEŇSKÝM BISKUPSTVÍM ZRUŠEN. 1946–1955 ZDE BYDLELI SRBŠTÍ STUDENTI. SÍDLA HÓRNIKOVY LU- ŽICKOSRBSKÉ KNIHOVNY.	SERBSKI SEMINAR NATWARJENY 1728 JAKO SEMINAR ZA KATOLSKICH STUDENTOW Z HORNJEJE LUŽICY. ZAŁOŽILOJ STAJ JÓN SERBSKAJ DUCHOW- NAJ MĚRČIN A JURIJ ŠIMON. ZE SEMINARA WUŃDŽE- CHU SERBSCY WÓTČINCY J. P. JORDAN, M. HÓRNIK, J. BART-ČIŠINSKI A DRUZY. WUWUČOWAŁOJ STAJ TU K. J. ERBEN, J. DOBROVSKÝ A DR. 1922 MIŠNJANSKE BISKOPSTWO SEMINAR ZAWRĚ. 1946–1955 BĚ DOM INTERNAT SERBSKICH STU- DENTOW. ZAMĚSTNJENA JE TU HÓRNIKOWA SERBSKA KNIHOWNJA.“

Horní tabule, připomínající Serbowku, pochází z roku 1968. Původně měla být odhalena k 120. výročí založení Serbowky roku 1966. Realizace ale trvala déle, takže osazení se posunulo o dva roky. Na odhalení desky, které bylo naplánováno na sobotu 12. října 1968, byli pozváni z Lužice všichni ještě žijící členové Serbowky. Po srpnových politických událostech v Československu ale už příjezd z Německé demokratické republiky nebyl možný. Tak byla deska roku 1968 připravena, nikoli však slavnostně odhalena.

Dolní deska, upozorňující na Lužický seminář, je novější náhrada za starší tabuli, která bývala připevněna na barokních vjezdových vratech do dvora semináře. Na ní stál český nápis: „LUŽICKÝ SEMINÁŘ / Postaven byl r. 1728 péčí bratří ŠIMONŮ / jako kolej pro katolické studenty z / Horní Lužice. Po dobu studií zde bydlili / četní lužickosrbsští buditelé M. HÓRNIK / J. BART-ČIŠINSKI aj. – / Docházeli sem významní čeští slavi- / sté např. J. DOBROVSKÝ, V. HANKA, / F. DOUCHA, K. J. ERBEN, M. HATTALA / a pečovali o jazykovou a vlastenec- / kou výchovu seminaristů, sdružených / od r. 1846 ve spolku SERBOWKA. / V r. 1922 byl seminář míšeň- / ským bisku- / pem zrušen. – V l. 1945–1955 budova / sloužila jako kolej pro lužickosrbské / studenty. / Nyní je zde umístěna bohatá / sbírka / sorabik – HÓRNIKOVA KNIHOVNA.“ Pod textem byla vyobrazena lipová větvička jako národní symbol Lužických Srbů.

Z iniciativy saského ministerského předsedy Stanisława Tilicha bylo 18. února 2009 rozhodnuto využít Lužický seminář jako konzulát Saska v Praze a k 20. výročí sametové revoluce na podzim téhož roku ho slavnostně otevřít. Český stát dal proto Svobodnému státu Sasko k dispozici první patro budovy ke zřízení saského kontaktního střediska, v přízemí sídlí Společnost přátel Lužice (SPL) a Hórnikova lužickosrbská knihovna. Během příprav na otevření byla z iniciativy

kulturního referenta Domowiny Jurije Luščanského dosavadní informační tabule o Lužickém semináři z vrat sňata a místo ní byla pořízena nynější spodní deska u vchodu. Novou desku vytvořil sochař a restaurátor Uwe Konjen z Budyšina, přičemž byl zvolen takový materiál i zpracování, aby desky z roku 1968 i 2009 byly jednotné. Předseda Domowiny Jan Nuk a předseda SPL Petr Kaleta odhalili novou desku v úterý 29. září 2009. Při té příležitosti se konal večer lužickosrbské kultury, na němž Jan Nuk pronesl slavnostní projev. Zároveň se Hórnikova knihovna, která byla při povodních v roce 2002 evakuována, opět otevřela veřejnosti. Mezi zhruba 50 návštěvníky byli také zástupce saské vlády a český konzul v Sasku.

K semináři viz: Jurij Mlynk, *Serbske pomniki*. Budyšin 1965, s. 130–132; D. R. / F. S. [Dieter Rothland / Franc Šěn], *Wendisches Seminar / Serbski seminar*. In: *Sorbisches Kulturlexikon*, Budyšin 2014, s. 512–513.

K pamětním deskám: J. W. [Jurij Wićaz], *Činnost Sboru pro studium lužickosrbské kultury. Září 1967–prosinec 1968. Přehled lužickosrbského kulturního života*, č. 10, Společnost Národního muzea v Praze, Praha 1968, str. 18–22; Zdeněk Boháč, *České země a Lužice*. Tišnov 1993, str. 44, 46; MkWj [Marko Wjenka], *Swjatočne zarjadowanje w českej stolicy. Serbski seminar woziwjeny. Serbske Nowiny* 19 (30. 9. 2009) 189; Chrysta Meškankowa, *Wopomnjen-ska tafla wotkryta. Starodawne serbsko-česke zetkaniščo w Praze zaso přistupnje. Katolski Posoł* (11. 10. 2009) 41, str. 284; Petr Kaleta, *Wopomnjenki swjedžen w Serbskim seminarje. Rozhlad* 59 (2009) 11, str. 434–435.

Náhrobek Jurije Wićaze v Praze

Olšanské hřbitov, Vinohradská 1835/153, 2ob, 20, 63 uh.

Jurij Wićaz, narozený 19. října 1899 jako syn rolníka ve Špitlu u Kamence, byl od roku 1913 chovancem Lužického semináře v Praze. Nestal se knězem, pracoval od roku 1922 jako novinář v České tiskové kanceláři). Jako její zaměstnanec, ale zčásti také jako nezávislý novinář zahraničních novin a agentur působil v různých zemích Evropy, na Blízkém východě a při sídle Organizace spojených národů v New Yorku. Psal také mnoho let pro lužickosrbské noviny. Kromě toho překládal literaturu z různých jazyků do češtiny a lužické srbštiny. Bydlel v Lužickém semináři a zemřel 22. ledna 1974 v Praze. Jeho urnu pochovali na největším pražském hřbitově, Olšanských hřbitovech. Jeho hrob č. 63 se nachází v novější části nedaleko pravoslavného kostela. Náhrobní deska z leštěného tmavého kamene nese vyzlacený lužickosrbský nápis: „JURIJ WIĆAZ / * 1899 ŠPITL WE LUŽICY / † 1974 PRAHA / NOWINAR A / LUŽISKOSERBSKI / SPISOWAČEL“.

Protože neměl v Praze žádné příbuzné – manželka se vrátila do své vlasti, Bulharska, děti neměli – zůstal hrob Jurije Wićaze léta opuštěný. Zarostl plevelem a neměl ani náhrobní kámen, byl označen pouze číslem. Až do roku 1994 jej platil přítel Lužických Srbů Josef Mach. Před 100. výročím narození Jurije Wićaze roku 1999 zjistila Vladimíra Zmeškalová, že hrob již není vyplacen, přesto ještě existuje.² Na návrh Jiřího Mudry Spolek česko-lužický hrob vyplatil až do roku 2014 a dal na něj vyrobit desku s lužickosrbským nápisem. Hlavní část nákladů zaplatila Domowina, darem se podílelo také České národní hnutí za mír a lidská práva a Spolek českých novinářů.

Obnovený hrob lužickosrbského novináře byl slavnostně představen veřejnosti ke 100. výročí jeho narození, v sobotu 16. října 1999. Slavnosti se zúčastnili čeští přátelé Lužických Srbů ze Spolku česko-lužického a lužickosrbská delegace z Lužice. Slavnostní proslow měl Jiří Mudra, o osobní vzpomínky se podělil zástupce Domowiny a Matice lužickosrbské, Jurij Luščanski. Účastníci předčítali úryvky z díla Jurije Wićaze. Akci doprovázela zpěvem Jarmila Vrchotová-Pátová.

U příležitosti 115. výročí narození Jurija Wićaze se v neděli 19. října 2014 opět konala vzpomínková akce u místa jeho posledního odpočinku. Společnost přátel Lužice z podnětu svého předsedy Petra Kadlece hrob v rámci nového projektu Správy pražských hřbitovů „adoptovala“ a od léta 2015 ho vyplatila na dalších deset let.

² *Nájemné hrobu proto zaplatila – pozn. red.*

Náhrobní deska Jurije Wićaze z r. 1999 na Olšanském hřbitově v Praze, foto Franc Šěn

K osobnosti: Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow. Budyšin 1984, str. 609–610

Ke hrobu: Jiří Mudra: Před sto lety se narodil Jurij Wićaz. Česko-lužický věstník 9 (1999) 10, str. 68–69; Jiří Mudra: Památku novináře a lužickoserbského spisovatele Jurije Wićaze. Česko-lužický věstník 9 (1999) 11, str. 74–75; Zuzana Sklenářová: Na 100. narozeniny Jurja Wićaza spominali. Rozhled 50 (2000) 1, str. 26–27; J.-M. Č. [Jěwa-Marja Čornakec]: Jurja Wićaza wopominali. Serbske Nowiny 9 (18.10.1999) 202, 9 (20. 10. 1999) 204; před: U hrobu Jurije Wićaze. Česko-lužický věstník 24 (2014) 11–12, str. 78.

Pamětní deska Jana Česly v Neveklově
Na Česlově domě, Pražská ulice čp. 125

Jan Česla, narozený 16. prosince 1840 v Nových Boranečích u Radworu, se roku 1856 vydal do Prahy studovat na přání své matky teologii. Po absolvování Malostranského gymnázia se však rozhodl pro studium lékařství. Během studií působil jako básník a překladatel lužickoserbské literatury. Poté se již do Lužice nevrátil, usadil se trvale v Čechách. Stal se lékařem v Neveklově, oženil se s Českou a postavil si dům. Jako lékař byl oblíben, byl i hlavou pěveckého sboru a místopředsedou městské Besedy. K 70. narozeninám roku 1910 mu Neveklod udělil čestné občanství. Zemřel 11. října 1915 a byl pochován v Neveklově.

Pamětní deska Jana Česly z r. 1995 na jeho domě v Neveklově, foto Trudla Malinkowa

Dům Jana Česly se nachází na severním okraji města, v Tloskově, nedaleko velkého barokního zámku. Roku 1884 postavený výstavný dům obklopuje zahrada. V patře bydlela rodina, manželé s dcerou, v přízemí byla ordinace. Dnes již dům nepatří rodině Česlových a slouží plně obytným účelům. Na severní štítové stěně je vedle hlavních dveří připevněna žulová pamětní deska, do které je vytesán černým písmem česko-lužickoserbský nápis: „V TOMTO DOMĚ BYDLIL / A PRACOVAL OD R. 1884 / AŽ DO SMRTI // W TUTYM DOMJE BYDLEŠE / A DŽĚLAŠE WOT LĚTA / 1884 HAČ DO SMJERCE // MUDR. JAN H. ČĚSLA / 16.12.1840 NOWE BORANECY – 11.10.1915 NEVEKLOW // LUŽICKOSERBSKÝ BÁSNÍK / A PŘEKLADATEL, LÉKAŘ, / ČESTNÝ MĚŠŤAN / NEVEKLOVA // SERBSKI BASNIK / A PŘELOŽOWAR, LĚKAR, / ČESTNÝ MĚŠŤAN / NEVEKLOVA“.

Dvě desetky let po smrti Jana Česly, 12. prosince 1937, se v Neveklově konala vzpomínková akce, kterou organizoval okresní kulturní spolek a místní jednotka Sokola s podporou SPL. Při té příležitosti promluvil Josef Páta z Prahy a starosta místní jednoty Sokola R. Franzl. Mezi účastníky byla také Česlova dcera Magdalena Nedvědová a její synové Jan a Jiří Nedvědové. Při slavnosti bylo dohodnuto, že ke 100. výročí narozenin Jana Česly v roce 1940 mu bude v Neveklově odhalena pamětní deska, to však kvůli druhé světové válce nebylo možné.

Uskutečnit tento úmysl se podařilo teprve po změně politických poměrů. K 80. výročí úmrtí Jana Česly Spolek česko-lužický z Prahy z podnětu Jiřího Mudry pořídil a umístil na bývalém Česlově domě pamětní desku. Dvojazyčný text napsal Jiří Mudra, grafický návrh vypracovala Zuzana Sklenářová, výroby se ujala firma Kamencitvi Všetečka v nedalekých Sedlčanech. Většinu výdajů zaplatil lužickoserbský dárce a malý příspěvek darovala Matice lužickoserbská. Na slavnostní odhalení v sobotu 7. října 1995 dorazilo kolem 30 zájemců – především členové Spolku a další přátelé Lužických Srbů z Prahy, pak zástupci Matice lužickoserbské, Societatis Slavicæ Budissinensis a Domowiny z Lužice. Jěwa-Marja Čornakec ve svém proslvu zhodnotila Česlův život a působení, Jiří Mudra popsal postavení lužickoserbských studentů v Praze v dobách Česlových studií. Při tom se přednášely Česlovy básně v lužickoserbském originále i v českém překladu. Poté Zdeněk Boháč otevřel v městské knihovně zvláštní výstavu o Česlovi, kterou sám inicioval. Na hřbitově uctili účastníci zasloužilého Lužického Srba u místa jeho posledního odpočinutí.

Hrob Česlovy rodiny se nachází na neveklóvském hřbitově v Táborské ulici. Z nápisu na náhrobním kameni vyplývá, že zde odpočívá „M.U.Dr. Jan Handrik Česla, lékař a hornolužický spisovatel, čestný měšťan Neveklowa, 1840–1915“. Vedle něj jsou pochováni manželka Arnoštka roz. Kostková (1853–1920), jejich brzy zesnulá dcerka Maruška (1879–1883), jejich zeť, vrchní soudní rada Jan Nedvěd (1872–1933), a jejich vnuk, rada na Ministerstvu spravedlnosti JUDr. Jan Nedvěd (1908–1947).

K osobnosti: Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984, str. 577–578; Serbska poezija 3: Jan Česla, zestaja Benedikt Dyrlich. Budyšin 1975

K pamětní desce: T. K.: 80 let po smjerči serbskeho poeta Jana Česle w Českej. Wopomjatna tafla na jeho domje wotkryta. Serbske Nowiny 5 (10. 10. 1995) 196; J.-M. Č. [Jěwa-Marja Čornakec]: Wopomnjenska tafla za Jana Česlu. Rozhled 45 (1995) 12, str. 462–463; Zuzana Sklenářová: Hdyž budže kamjeń rěčec k wam. Neveklow 1995. Česko-lužický věstník 5 (1995) 11, str. 81–82; Trudla Malinkowa: Po stopách Jana Česly v Neveklově. Česko-lužický věstník 26 (2016) 11–12, str. 85–86

Přeložila Jitka Polívková, redakčně upraveno.
Dokončení v příštím čísle ČLV.

OČIMA Tomáše Lotockého

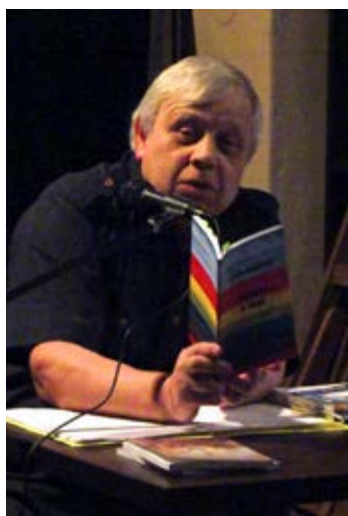

Lužice v Lužánkách

V rámci pravidelných nedělních literárních podvečerů se 11. března v brněnské kavárně Ponava konal pořad s názvem „Lužice v Lužánkách“, který pro zdejší publikum připravili varnsdorfský básník,

překladatel, editor a publicista Milan Hrabal a brněnský sorabista a ukrajinista Petr Kalina za doprovodu brněnského bluesmana Miloše Kocmana. Jak už je ze samotného názvu patrné, úhlavním kamenem podvečera bylo představení lužickosrbské kultury a literatury. Dlužno podotknout, že autorský večer nebyl monotematický a Milan Hrabal nabídl pestrou ochutnávku z autorské i překladové poezie a prózy spolu s ukázkou z letos vydané sbírky překladů z ukrajinštiny *Děšť s tvýma očima*, kterou dvojjazyčně připravil právě s Petrem Kalinou.

Milan Hrabal zde naplno předvedl, proč jej sami Lužičtí Srbové někdy nazývají „českým ambasadorem Lužice“, a doma ho kdysi představili jako „Kleki-petru Lužických Srbů“. Jeho interesantní a přitom zcela nevtíravý projev působí vyloženě nakažlivě. Není školometský a zároveň má i na míle daleko k „obrozeneckému“ patosu a nadšenectví. Klidný, trpělivý, civilní, a přitom v tom nejlepší slova smyslu umanutý, to jsou adjektiva, která snad nejlépe vystihují způsob, jakým Milan Hrabal popularizuje lužickosrbské téma. Po mnoha letech „ambadorské“ činnosti už dobře ví, že musí především posluchače zaujmout a udržet jeho pozornost. A tak se diváci měli možnost seznámit nejen s lužickosrbskou historií, jazykem a ukázkami z děl těch nejvýznamnějších autorů, ale zároveň se i dozvěděli,

Milan Hrabal čte v Lužánkách, foto Magdalena Drechslerová

že v lužickosrbském bájesloví má polednice trochu jinou podobu než v tom českém, nebo zjistili, že lužickosrbská přísloví jsou varietami obecných životních zkušeností, vyjádřených v lidové slovesnosti i ostatních slovanských národů.

Díky moudrosti našich předků pak získali posluchači i několik osvědčených lidových receptů, jak se uchránit před kocovinou či rozpadem manželství, a dostalo se jim i rady nad jiné praktické: totiž že ukousnete-li živému krtkovi levou nohu, kterou si posléze vložíte do peněženky, nebudete už nikdy trpět nouzí.

A tak vůbec nevadilo, že časový plán, který byl v původním scénáři vymezen lužickosrbskému tématu, Milan

Hrabal výrazně překročil. Už jen fronta, která se po skončení oficiální části pořadu vytvořila před stolkem s lužickosrbskou literaturou, byla jasným důkazem toho, že určitý způsob „brigádnické práce“ je velice záslužný a ani v našem věku se rozhodně nemíjí účinkem.

Tomáš Lotocki, redakčně upraveno

OČIMA Radky Slížové

Zamyšlení inspirované velikonoční jízdou v Horní Lužici

Snad proto, že hledám své praslovanské kořeny z časů ještě před příchodem Cyrila a Metoděje, tradice, božstva, svatyně, o kterých se jen útržkovitě dočítám spíš v esoterických knihách než v knihách dějepisných, dovedly mě kroky do Lužického semináře v Praze. Právě mezi Lužickými Srby se dochovaly střípky dávných zvyků a jejich řeč je prozřena měkkostí, která přenáší harmonizující vibrace do všech buněk lidského těla.

Bohužel, vlna germanizace a rekatolizace z nich vymýtila slovan-skou příslušnost a Lužičtí Srbové se v dnešním Sasku i Braniborsku obávají mluvit na veřejnosti svým jazykem. Avšak mnohé se mění, obnovují se lužickosrbské školy, školky, dvojjazyčná názvosloví ulic, úřadů, obcí, měst, vydávají se lužickosrbské knihy, hraje se lužickosrbské divadlo, konají se obdoby pradávých rituálů.

Společnost přátel Lužice se na české straně snaží zviditelnovat tento zlomek slovanského etnika a mimo jiné pořádá několikrát do roka do Horní Lužice tematické zájezdy pro veřejnost. K Božímú hodu velikonočnímu patří už neodmyslitelně výlet do farností na takzvanou křižáckou jízdou.

Původně pohanský zvyk vyhánějící z polí zlé duchy a prosící o dobrou úrodu přejalo křesťanství, a tak s odlišnostmi pokračuje napříč staletími a režimy doby. V převážně většině římskokatolických farností se za poledních zvonů vydávají dlouhé průvody jezdců v černých fracích s cylindry na hlavách do sousední farnosti zvětovat zmrtvýchvstání Krista. Než se vydají na cestu, třikrát dokola objedou za zpěvu kostel, kde jim farář požehná na cestu. Ze sousední farnosti se vydávají stejně oděni jezdci k nim. Cesty jsou promyšleny tak, aby se procesí navzájem nikde neseťkala. A tak o velikonoční neděli křižují dlouhé průvody mužů v černém, kteří pějí nábožné písně, hornolužickou krajinu a žehnají polím. Jedou za každého počasí a všichni se na tento sváteční den dlouho dopředu důsledně připravují, koně si za úplaty půjčují i z daleka. Do sedla usedají jen muži řádně chodící ke zpovědi. Ti, kteří jedou poprvé, mají na hrudi připnutý zelený věneček z myrty. Ti, kteří jedou po pětadvacáté, mají věneček stříbrný. Mezi jezdci se najdou i ti s věnečkem zlatým, vykonávají svou cestu po padesáté. Popisovat tento svátek podrobněji do Česko-lužického věstníku by bylo nošením dříví do lesa.

Na velikonoční jízdou se přijíždějí podívat věřící i nevěřící i z dalekých míst, přesto ani letos nebyly podél cest stánky s občerstvením anebo s upomínkovými předměty. Záměrně. Velikonoční jízda není poutovou atrakcí. Nejvíce diváků míří do centra Horní Lužice, do Budyšína. My jsme zvolili farnost v obci Wotrow, poté jsme přešli do kláštera Mariína hvězda v Pančicích-Kukowě, odtud jsme zamířili do malebné okrouhlce Swinjarny. Poté jsme přešli do Ralbce.

V Ralbicích procesí čítalo na tři sta jezdců. Přiznám se, že jsem měla velmi zvláštní, až svíravý pocit z tak velkého počtu nashromážděných mužů v černém. Úzkost vybalancovala filosofie rovnosti tamního hřbitova s identickými bílými kříži. Přesto, že i tento hřbitov je přísně katolický, vzpomněla jsem si okamžitě na hřbitov v Ochranově. Stoupenec Jednoty bratrské, vyznávající tři základní morální hodnoty – volnost, rovnost, bratrství – právě na ochranovském hřbitově beze slov předávají tiché poselství, že před Bohem jsme si všichni rovni, bohatí stejně jako chudí, tmaví stejně jako světlí, muži jako ženy. Stejně poselství sděluje i hřbitov v Ralbicích, který je zapsán do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Černé fraky a bílé kříže tvořily prazvláštní kulisu života a smrti. O Velikonocích tak příznačnou.

Při konce neberoucím procesí zpívajících mužů jsem se neubráníla vlastním představám, jak asi oslava jarního slunovratu, jarní rovnodennosti probíhala v časech předkřesťanských, kdy lidé ještě neopěvovali vzkríšení Krista, ale vzdávali úctu přibývajícimu slunečnímu svitu, přibývajícimu teplu.

Za soumraku, možná o půlnoci, vycházely ven dívky a ženy v bílých šatech, bosky a bez jediného slova kráčely důstojně se džbány pro vodu k pramenům nebo k potokům. Té vody se napily a tiše ji přinášely domů, aby se napili všichni ostatní členové rodiny, symbolicky nalily do žlabů zvířatům, pokropily dvůr i stavení, chlévy. Lidé tehdy věřili, že voda o prvním jarním jarním úplňku má magickou, léčivou a ochrannou moc. Žili v rovnováze s matkou zemí, otcem sluncem i s celým vesmírem a dbali na harmonii i ve svém konání.

Za svítání, možná v poledne, pokropily tou vodou ženy své syny a muže, kteří takto posílnění a ochránění vyráželi na objíždky již zasetych zahrad a polí. Zpívali, tropili hluk řehtačkami, chrastidly a jinými nástroji určenými k vyhánění zlých duchů, a prosili o dobrou úrodu.

V představě souladu vzájemnosti mi přišlo líto, že soudobá oslava Velikonoc zcela opomíjí úlohu ženy v pradávých tradicích. Ale kdo ví? Možná v tichosti a bez publika i dnes vycházejí dívky, aby za svitu luny v úplňku přinesly do života zázračný elixír jménem voda.

Ostatně, co nám brání, aby už příští Velikonoce byly jiné? Aby už příští den, hodina, vteřina doznala změny v našem chápání i konání?

Před soumrakem procesí dokončilo svou pouť a zvěstovalo tamnímu faráři radostnou novinu zázračného zmrtvýchvstání. Unavení jezdci i koně naplnili své poslání. A vítr roznesl zvěst po celé zemi...

Koně vyzdobení pro velikonoční procesí, foto Edvard Papcun

Výlet byl nezapomenutelným zážitkem a děkuji organizátorům ze Společnosti přátel Lužice za jejich práci a nadšení pro záchranu tonoucího ostrůvku jménem Lužičtí Srbové.

Radka Slížová

KAK TO WIDŽU JA

Lóštny spěwny wječor dožiwili

Krótko do zakončjenja swjeho bachelorskeho studija kónc februara zhonich wo zabawnym wječorku w Praze, kotryž tamniše Towarstwo přecelow Serbow (SPL) wuhotowaše. Njetrjebach došlo přemyslować a zwolach skupinku Serbow, zo bychmy sej tam došli. Naš šofer zhromadzi sobotu, 3. měrca, jednoho po druhim do móličkeho awtka.

Dyrbjachmy so tróšku tlóčić, ale tak njebě znajmjeńša nikomu zyma. Byrnjež hižo w 15 hodž. wotjěli, smy so zapozdžili. Žadyn druhu njeby za jězbu do Prahi štyri hodžiny trjebał, ale my. Koncert započo w 19 hodž. a dojěždzechmy do našeje pensije 15 mjeńšin do toho. Šofer a ja wotstajichmy awto wěsće do dwora Lužiskeho seminara, hdžež nas hižo zwopředka jasne, zo trjebaja dlěje so wumaslić. Woni dóndžechu poł hodžiny za nami – tón wbohi kadla dyrbeše tak dołho čakać! Jako skónčnje w poľnej ličbje dóndžechmy, dachmy sej program třoch skupin lubić. Derje, zo so tež hudźbnicy časčišo zapozdžeja, njejsmy tuž přewjele zapasli.

Přnja skupina, „Lidová muzika z Chrásťu“, předstaji z wjacorymi instrumentami wšelake česke pěsnje. Mjez druhim interpretowachu tež někotre serbske spěwy. Za nas Serbow běchu to njezwučene zynki, wšako njeběchu ani interpretaciji „Jankahanki“ ani klasiskej melodiji podobne. Nam pak so lubješe, wšako hudźbnicy lóštnje k tomu hejsowachu, a bě widžeć, zo mějachu swoje wjeselo.

„Muzička“ předstaji přitomnym narodnu drastu z Uherskeho Hradišće kaž tež morawske pěsnički. Jako sobustawojo Člonstwa za integraciju ludoweje akordeonoweje kultury (Č.I.L.A.K) smy znate spěwy z poľnym hłosom sobu zanošowali. Talentowani hudźbnicy, wosebje při cymbalu, nas zahorichu.

Koncert zakončiła je nam derje znata skupina „Jankahanka“. Přetwara jewišća dla bě do toho mała přestawka, a tak mějachmy sklad-

nosć, z druhimi hosćimi kaž tež z hudźbnikami bjesadować. Jako „Jankahanka“ potom hraješe, su tež dotal skerje zdžeržliwi hosćo započeli wjesele rejować. Ani jednoho hižo na stólcu njezdžeržeše.

Po poradženym koncerce su wšitke skupiny k znatym českim, morawskim, sławakskim a serbskim pěsnjam zhromadnje hudźili a spěwali. Wo poľnocy bě bohužel kónc, dokelž žurlu zawrěchu. Tuž podachmy so hišće z člonom SPL do bliskeje bary, hdžež dachmy nóc wuklinčeć.

Rjany a lóštny wječor je serbsko-česke styki dale skrućił. Wjeselu so hižo na přichodne zarjadowanja SPL.

Pětr Kmječ

Słowniček: pensija – penzion; 15 mjeńšin do toho – 15 minut před začátkem; žurla – sál; tamny – ten druhý, onen; zo trjebaja dlěje so wumaslić – že budu potřebovat více času, že jim to bude trvat déle; kadla – hoch, kluk, chlapík; dachmy sej lubić – užívali jsme si; zapasnyć – prošívlnout; lóštny – veselý, radostný; hejsowac – výskat, juchat; sobustaw – člen; zahorić – zapálit, nadchnout; přetwar – přestavba; rejować – tancovat.

LITERÁRNÍ PŘÍLOHA

Kóčku přeradžēja woči*

Susanne Hozyna

Rozhlad. Serbski kulturny časopis, 4/2016, s. 2.

Kóčka je najwoblubowaniše domjace zwěrjo bjez konkurency. Cyłkownje je wjace hač jednaće milionow kóčkow w Němskej žiwe. Po naprašowanju instituta za wične slědženje Skopos bydli w nimalle kóždej pjatej domjacnosći kóčka. Tež w mytologii zabjeru kóčki wosebitu poziciju. Předewšěm w starych kulturach mějachu ludy je za swjate. Tak zjewi so na příklad w egyptowskej mytologii bohownka měšačka Bastet w podobje kóčki, kotraž strážuje změnu dnja a nocy. Přenje powěsće wo kóčkach w Grjekskej pochadžeja z pjateho lěttotka do Chr. Kóčki běchu atribut bohownki Diany a plačachu ke kuzlanju kmane. Srjedžowěkowske předstajenje kóčki demonizowachu. Připisachu jim kajkosće kaž jebanstwo, falšnosć, njedžakownosć a chcyćiwosć. Bamž Gregor IX. identifikowaše je w 13. lěttotku z čertom, štož je so hluboko do ludoweje wěry zaščěpiło. Na jednym boku trjebachu kóčki za lójenje myšow ke škitej žita na polach a hunach, na druhim boku pak mějachu je za čertowske zwěrjo a, předewšěm čorne, honjachu a zabiwachu. Sćěwk běchu myšace čwěle, kotrež so, dokelž so mór přez tchi wulkich myši rozšěrja, wosebje hrózbnje w morowym času wuskutkowachu. Kaž wšudžom wěrjachu tež w Serbach, zo so chodojty zwtješa w nocy na podobu čornych kóčkow přeměnjeja a so skradžu do susodźic hródzow dóstawaja, zo bychu jim kruwy wudejili abo skočatam načinili. Tež zmij móže so w podobje čorneho kocora zjewić. Jako orakl wěsća kóčki přichod: Hdyž trawu žeru, budže so pječa deščowac, hdyž třichaja, přińdže sněh.

Słowniček: přeradžec – prozrazovat; wične slědženje – průzkum trhu; wosebity – zvláštní, výjimečný; Grjekska – Řecko; plačachu ke kuzlanju kmane – považovalo se za jisté, že dovedou čarovat; jebanstwo – proradnost; njedžakownosć – nevděk; chcyćiwosć – chtivost, žádostivost; bamž – papež; zaščěpic so – zakořenit, uchytit se; lójenje – lovení; škít – ochrana; huno – humno, sýpka; sćěwk – následek; čwěle – rány, katastrofy; tchi – výměšky; chodojta – čarodějnice; zwtješa – většinou; skradžu – pokradmu; kruwy wudejic – vydojit krávy; skočatam načinic – očarovat dobytek („udělaly mu“); zmij – plivník (v Lužici v podobě draka); pječa – prý; třichac – kýchat.

* Lužickoserbske přísloví – česky: *Kóčku poznáš po očích. Podle nosa poznáš kosa.*

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, www.luzice.cz, luzice@luzice.cz, ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 30 Kč.
Redakční rada: vedoucí redaktorka Eliška Oberhelová, Michalovice 17, 412 01 Litoměřice, eliska.oberhelova@gmail.com; zástupce vedoucí redaktorky: Jan Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Štefan Pilát. Sazba: Martina Lapišová.
Roční předplatné: ČR 300 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet Fio banka, a. s., 2900678633/2010.
Objednávky a stížnosti na nezasilání: Redakční rada ČLV, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, luzice@luzice.cz, tel. 728 581 822.
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.
MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.